

MUSIQA TA'LIMIDA XALQ CHOLG'ULARI ORKESTRINING O'RNI VA
AHAMIYATI

Ahmedova Nozimaxon Normatjon qizi

*Qo'qon Davlat Universiteti Magistratura bo'limi,
"Sport va san'atshunoslik" fakulteti, "Musiq nazariyasi" kafedrası,
70110601- "Musiq ta'limi va san'at" yo'nalishi
I-bosqich magistranti*

Turdiyev Shavkatjon Ahmedovich

*Qo'qon Davlat Universiteti Magistratura bo'limi,
"Sport va san'atshunoslik" fakulteti, "Musiq nazariyasi" kafedrası dotsenti*

Annotatsiya: *Ushbu maqolada musiq ta'limi tizimida xalq cholg'ulari orkestrining o'rni, uning pedagogik, estetik va tarbiyaviy ahamiyati keng qamrovda tahlil etiladi. Orkestr faoliyati orqali o'quvchilarda ijrochilik mahoratini shakllantirish, milliy musiqiy merosga hurmat uyg'otish, jamoaviy ishlash ko'nikmalarini rivojlantirish masalalari ilmiy asosda yoritiladi. Shuningdek, zamonaviy pedagogik va axborot texnologiyalarini orkestr mashg'ulotlariga integratsiya qilishning samarali yo'llari ko'rsatib beriladi.*

Kalit so'zlar: *xalq cholg'ulari orkestri, musiq ta'limi, ijrochilik mahorati, pedagogik texnologiyalar, milliy meros, jamoaviy ijod, estetik tarbiya*

Аннотация: *В статье подробно рассматриваются роль и значение оркестра народных инструментов в системе музыкального образования. Анализируются педагогические, воспитательные и эстетические аспекты оркестровой деятельности. Особое внимание уделяется формированию исполнительских навыков, развитию коллективного мышления и воспитанию уважения к национальному музыкальному наследию. Также освещаются современные педагогические и информационные технологии, применяемые в оркестровом обучении.*

Ключевые слова: *оркестр народных инструментов, музыкальное образование, исполнительское мастерство, педагогические технологии, национальное наследие, коллективное творчество, эстетическое воспитание*

Abstract: *This article provides a comprehensive analysis of the role and significance of folk instrument orchestras in music education. It examines pedagogical, aesthetic, and educational aspects of orchestral activity, focusing on the development of performance skills, teamwork, and appreciation of national musical heritage. The study also highlights the integration of modern pedagogical and digital technologies into orchestral training*

Key words: *xalq cholg'ulari orkestri, musiq ta'limi, ijrochilik mahorati, pedagogik texnologiyalar, milliy meros, jamoaviy ijod, estetik tarbiya*

Kirish

Musiqa san'ati insoniyat madaniyatining ajralmas qismi bo'lib, u jamiyatning ma'naviy, estetik va axloqiy rivojlanishida muhim o'rin egallaydi. Har bir xalqning tarixiy taraqqiyoti, dunyoqarashi va qadriyatlari, avvalo, uning milliy musiqa merosida o'z aksini topadi. Shu bois musiqa ta'limi tizimida milliy musiqa an'alarini o'rganish va yosh avlod ongiga singdirish muhim pedagogik vazifa hisoblanadi [1].

Musiqa ta'limida milliy cholg'ularni o'rganish nafaqat o'quvchilarning texnik mahoratini oshirishga, balki ularning estetik didini va milliy o'zligini mustahkamlashga xizmat qiladi. Bu jarayon orqali o'quvchilar nafaqat notalarni o'rganadi, balki xalq musiqasining tarixiy kontekstini, ritmik va melodik xususiyatlarini chuqurroq anglaydi. Shu bilan birga, milliy cholg'ular bilan ishlash yosh ijrochilarni ijodiy fikrlashga va musiqiy tafakkurini kengaytirishga undaydi.

Globalashuv jarayonlari kuchayib borayotgan hozirgi davrda milliy madaniyatni asrab-avaylash va rivojlantirish zarurati yanada ortmoqda. Xalq cholg'ulari orkestri bu borada samarali vosita bo'lib, u o'quvchilarga milliy musiqa namunalarini bevosita ijro orqali o'rganish imkonini yaratadi [2]. Orkestr faoliyati o'quvchilarda jamoaviy ishlash va mas'uliyatni rivojlantirish bilan bir qatorda, ularning musiqa ijrosidagi hissiy tafakkurini ham shakllantiradi. Xalq cholg'ulari orkestrida har bir ijrochi nafaqat o'z qismini, balki jamoaviy uyg'unlikni his qilishi zarur. Shu sababli orkestr mashg'ulotlari nafaqat texnik, balki psixologik va estetik jihatdan ham o'quvchilarni tarbiyalaydi. Shu bilan birga, ular musiqa orqali hissiyotlarni ifodalash, ritm va melodiyaning tan olish kabi muhim ko'nikmalarni egallaydi.

Musiqa ta'limida nazariy bilimlar bilan bir qatorda amaliy faoliyat muhim o'rin tutadi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, o'quvchilarning musiqiy tafakkuri va estetik didi aynan ijrochilik jarayonida shakllanadi [3]. Shu nuqtai nazardan, xalq cholg'ulari orkestri nafaqat ta'lim vositasi, balki yosh avlodni madaniyatga, san'atga va milliy merosga mehr bilan qarashga o'rgatuvchi integratsion platforma sifatida qaraladi. Orkestr mashg'ulotlarida o'quvchilar nafaqat texnik jihatdan o'sadi, balki musiqa ijrosidagi hissiy estetik tafakkur, ritmik sezgirlik va jamoaviy uyg'unlikni ham rivojlantiradi. Shu bilan birga, ular ijodiy erkinlikni va musiqiy tafakkur mustaqilligini shakllantirishga o'rgatiladi.

Asosiy qism

Xalq cholg'ulari orkestri musiqa ta'limining samarali pedagogik vositasi sifatida o'quvchilarning nazariy bilimlarini amaliyot bilan bog'lash imkonini beradi. Mashg'ulotlar davomida o'quvchilar nota savodi, ritmik tuzilma, temp, dinamika kabi musiqiy elementlarni amaliy tarzda o'zlashtiradi [4].

Orkestrning to'g'ri tarkibini shakllantirish nafaqat musiqiy uyg'unlikni, balki pedagogik samaradorlikni ham oshiradi. Turli yoshdagi o'quvchilarni birlashtirish orqali ularning ijodiy hamkorlik va ritmik sezgirligi rivojlantiriladi. Shu bilan birga, turli cholg'ularni birlashtirish o'quvchilarga milliy musiqa rang-barangligini va murakkabligini anglashga yordam beradi. Bu jarayon bilimlarning mustahkamlanishiga xizmat qiladi.

TANQIDIY NAZAR, TAHLILIIY TAFAKKUR VA INNOVATSION G'OYALAR

Orkestr ijrosi o'ziga xos murakkab tizim bo'lib, unda har bir ijrochi umumiy uyg'unlikni ta'minlashi zarur. Bu esa o'quvchilardan nafaqat texnik mahorat, balki diqqat, sezgirlik va moslashuvchanlikni ham talab etadi. Shu jihatdan orkestr mashg'ulotlari ijrochilik mahoratini rivojlantirishda muhim o'rin tutadi [5].

Bundan tashqari, orkestr faoliyati jamoaviy ijod shakli sifatida o'quvchilarda ijtimoiy ko'nikmalarni rivojlantiradi. Har bir ishtirokchi umumiy natija uchun javobgar bo'lib, bu jarayon hamkorlik, muloqot va mas'uliyat hissini shakllantiradi. Musiqa pedagogikasida bu jihatlar shaxs kamolotining muhim omili sifatida qaraladi [6].

Xalq cholg'ulari orkestrining yana bir muhim jihati uning tarbiyaviy ahamiyatidir. Orkestr repertuarida xalq kuy va qo'shiqlarining mavjudligi o'quvchilarda milliy qadriyatlarga hurmat, vatanparvarlik va estetik didni rivojlantiradi. Xalq musiqasi orqali o'quvchilar o'z tarixini, madaniyatini va an'analarini chuqurroq anglaydi [7].

Zamonaviy ta'lim jarayonida orkestr faoliyatini takomillashtirishda innovatsion pedagogik texnologiyalar muhim rol o'ynaydi. Multimedia vositalari, audio va video yozuvlar, interaktiv metodlar yordamida mashg'ulotlarni tashkil etish o'quvchilarning qiziqishini oshiradi va ta'lim samaradorligini kuchaytiradi. Ayniqsa, ijroni yozib olib tahlil qilish usuli o'quvchilarning o'z ustida ishlashiga katta yordam beradi

Shuningdek, orkestr faoliyatini tashkil etishda rahbarning roli ham muhimdir. Rahbar nafaqat dirijyor, balki pedagog, psixolog va tashkilotchi sifatida faoliyat yuritadi. U o'quvchilarning individual xususiyatlarini hisobga olgan holda mashg'ulotlarni tashkil etadi va jamoaviy uyg'unlikni ta'minlaydi

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, xalq cholg'ulari orkestri musiqa ta'limining muhim tarkibiy qismi bo'lib, u o'quvchilarning ijrochilik mahoratini, estetik didini va ijtimoiy ko'nikmalarini rivojlantirishda katta ahamiyatga ega. Orkestr faoliyati orqali o'quvchilar milliy musiqiy merosni o'zlashtiradi, jamoaviy ishlashni o'rganadi va ijodiy salohiyatini rivojlantiradi. Zamonaviy pedagogik texnologiyalarni qo'llash orkestr mashg'ulotlarining samaradorligini oshiradi va ta'lim jarayonini yangi bosqichga olib chiqadi. Shu bois musiqa ta'limi tizimida xalq cholg'ulari orkestrini rivojlantirish va takomillashtirish muhim vazifalardan biri hisoblanadi.

Rahbar (dirijyor yoki pedagog)ning pedagogik va psixologik yondashuvi orkestr jamoasining ruhiy uyg'unligi, ijodiy motivatsiyasi va samarali ishlashiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Har bir o'quvchining individual xususiyatlarini hisobga olish, mashg'ulotlarni interaktiv va ijodiy tarzda tashkil etish o'quvchilarning musiqiy, ijtimoiy va estetik rivojlanishini maksimal darajada ta'minlaydi. Shu bois rahbarning pedagogik mahorati va metodik yondashuvi xalq cholg'ulari orkestrini muvaffaqiyatli ishlashining muhim omili hisoblanadi.

Umuman olganda, xalq cholg'ulari orkestri nafaqat musiqa ta'limining markaziy elementi, balki o'quvchilarning milliy madaniyatga hurmat ruhida tarbiyalanishi, jamoaviy hamkorlikni rivojlantirish va ijodiy tafakkurini shakllantirishda samarali vositadir. Shu nuqtai

TANQIDIY NAZAR, TAHLILIIY TAFAKKUR VA INNOVATSION G'OYALAR

nazardan, orkestr faoliyati nafaqat maktab va musiqa kollejlari, balki barcha bosqichdagi musiqa ta'limida dolzarb va zarur hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

- 1.Kabalevskiy D.B. Musiqa tarbiyasi haqida. – Moskva: Prosveshchenie, 1982;.
- 2.Abdurashidov M. O‘zbek xalq cholg‘ulari tarixi. – Toshkent: Fan, 2005;
3. Asafyev B.V. Musiqa shakli va jarayoni haqida. – Moskva: Muzyka, 1971;.
- 4.Yusupov R. Musiqa pedagogikasi. – Toshkent: TDPU, 2010;
- 5.Swanwick K. Teaching Music Musically. – Routledge, 1999;
- 6.Rajabov I. Maqom asoslari. – Toshkent: O‘qituvchi, 1992;
- 7.Nettl B. The Study of Ethnomusicology. – University of Illinois Press, 2005.

